



ministr školství, mládeže a tělovýchovy
doc. PhDr. Mikuláš Bek, Ph.D.
MŠMT ČR
Karmelitská 529/5
118 12 Praha 1

V Praze dne 11. 12. 2024

Vážený pane ministře,

obracíme se na Vás jménem České geografické společnosti (dále ČGS), která sdružuje geografy z různých institucí a škol v Česku (vč. vyučujících zeměpisu na základních a středních školách). Její sekce geografického a environmentálního vzdělávání je jedinou celonárodní platformou, která se soustavně a dlouhodobě zabývá problematikou geografického všeobecného vzdělávání, včetně konceptualizace geografického kurikula, a úzce spolupracuje mimo jiné i s Komisí geografického vzdělávání Mezinárodní geografické unie.

Plně si uvědomujeme potřebu revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) v souladu s cíli Strategie 2030+. Nicméně s velkým znepokojením sledujeme, že aktuální proces přípravy dvou, resp. tří modelových školních vzdělávacích programů (mŠVP) představuje vážné ohrožení kvality všeobecného vzdělávání. Přestože jsou jen ukázkou, jak by se revidovaný RVP ZV mohl propsat do ŠVP, mohou mít velký vliv na školní praxi. Dokládají to zkušenosti z minulé revize RVP ZV, kdy většina základních škol převzala modelové ŠVP pilotních škol.

Znepokojují nás zejména následující body.

Modelová ŠVP nejsou vodítkem pro většinu základních škol

Připravovaná mŠVP radikálněji mění koncepci výuky základních škol (podrobněji níže). Žádný z mŠVP tak nereflektuje aktuální vzdělávací podmínky (např. aprobační složení učitelského sboru) a profilaci většiny základních škol. NPI ČR tak nenabízí vodítko, respektive praktický návod pro tvorbu jejich školních vzdělávacích programů.

Nevytváří se podmínky pro kompetenční pojetí naukových předmětů

Žádný z připravovaných mŠVP není koncipován tak, aby plně vycházel ze zadání a hlavních směrů revize, ve kterých je zřejmý dominantní akcent na časově náročnější kompetenční pojetí školních předmětů, naukové nevyjímaje. Ve všech připravovaných mŠVP došlo ke zhruba polovičnímu snížení hodinové dotace naukových předmětů. Jde zejména o přírodopis, zeměpis/geografii a dějepis. Tyto předměty mají nově mít k dispozici od 6. do 9. ročníku jen 1 hodinu týdně. Jejich vyučující se dostávají do neřešitelné situace: mají naplnit větší očekávání, ale za neadekvátních podmínek, tj. ve výrazně kratší hodinové dotaci zajistit, aby si všichni žáci osvojili oborové očekávané výstupy učení a zároveň rozvíjeli všechny klíčové kompetence i základní gramotnosti a vzdělávací hodnoty průřezových témat. Stanovená hodinová dotace tak výrazně snižuje vzdělávací přínos naukových předmětů pro žáky základních škol a pravděpodobně vyvolá kaskádový negativní efekt i na dalších stupních vzdělávání.

Přesun hodinové dotace na jiné oblasti bez odborné opory a diskuse

Ušetřené hodiny získávají nové „netradiční“ předměty, které nejsou ukotveny v akreditované vysokoškolské přípravě učitelů či v akreditovaných kurzech DVPP. Na místě je tedy obava, že pro nové předměty nebudou na školách kompetentní učitelé s příslušnou aprobačí. Navyšování významu „netradičních“ předmětů nemá také oporu v odborné literatuře ani v mezinárodním srovnání.

V posledních letech, na základě reflexe zkušeností z předchozího vývoje všeobecného vzdělávání v kulturně vyspělých zemích světa, zde mj. rezonuje akcent na tzv. powerful knowledge. Tento koncept vyzdvihuje význam poznání v tradičních akademických disciplínách a svým způsobem představuje reakci na dlouhodobě přetrvávající vyprazdňování obsahu školních předmětů i lék (podává-li se, obrazně řečeno, už na základní škole) proti nerovným přístupům ke vzdělávání některých žáků.

Nejasnosti v použití disponibilních hodin

Ani v poslední zveřejněné verzi revidovaného RVP ZV nebyla stanovena jasná pravidla využívání disponibilních hodin. Není zde vysvětlena jejich funkce, možný hodinový rozsah a obsahové zaměření. Mimochodem, je to jeden z příkladů dokládající vytváření koncepce RVP ZV za pochodu.

Podle posledních informací by disponibilní hodiny měly být použity pro individualizaci výuky žáka, nikoliv pro profilaci zaměření škol. Tento požadavek vyvolává řadu otázek. Je reálné v současných podmínkách zajistit individualizaci výuky každého žáka? Dokáže škola reagovat na každoroční změny? Nebudou disponibilní hodiny tvořit jakousi „šedou zónu“, tedy výuku nijak neukotvenou v RVP ZV? Jak zajistit určitý řád, systém a kontrolu kvality výuky v těchto hodinách? aj.

Nejasně prezentované informace a do důsledků nepromyšlené kroky ve věci využívání disponibilních hodin vytváří prostor pro negativní vnímání celkové koncepce RVP ZV, resp. mŠVP odbornou veřejností.

Nekoncepčnost a absence opory v empirických výzkumech

Proces revize RVP ZV i tvorby ŠVP je provázen nekoncepčností, mnoho času zabrala intuitivní cesta pokusů a omylů. Mnohá rozhodnutí nemají oporu ve výzkumných nálezech, nejsou vždy jasně definována zadání, termíny jsou nereálné a názory odborných pracovních skupin jsou mnohdy přehlíženy. Tento přístup podkopává důvěru v celkový proces a může ohrozit jeho přijetí nejen učiteli, ale i širší veřejností.

Krátkodobé a dlouhodobé dopady navrhovaných kroků

Krátkodobě hrozí odmítnutí nového RVP většinou škol, což již nyní signalizují organizace jako Učitelská platforma. Dlouhodobě pak dojde k výraznému oslabení tradičních oborů, jejichž důležitost bude devalvována nejen na základních a následně i středních školách, ale i v systému vysokoškolského vzdělávání. To může vést k zániku některých oborů připravujících učitele, odlivu kvalitních pedagogů ze školství a nevratnému poškození úrovně vzdělanosti v České republice.

Na základě výše uvedeného žádáme:

Vytvoření modelových ŠVP reflektujících podmínky na základních školách

Požadujeme vypracování modelových ŠVP, která budou odpovídat reálným podmínkám většiny základních škol v ČR, a to včetně přihlédnutí k současné míře aprobovanosti pedagogických sborů a možnostem škol. Hodinová dotace by měla být přehodnocena na základě mezinárodních trendů a zkušeností, zejména s ohledem na trendy ve vzdělávacích systémech kulturně vyspělých zemí, kde je kladen důraz na hlubší znalosti vycházející z akademických disciplín.

Vytvoření modelových ŠVP s vyšší hodinovou dotací naukových předmětů

Požadujeme, aby bylo vytvořeno modelové ŠVP, kde hodinová dotace naukových předmětů se navýší dvě hodiny týdně pro výuku v každém ročníku druhého stupně ZŠ. Tento krok je nezbytný pro zajištění kvalitní výuky, která umožní naplnění všech očekávaných oborových výstupů stanovených v RVP ZV.



Zvýšená časová dotace zároveň poskytne prostor pro využívání badatelských a aktivizačních metod výuky, umožňující rozvíjet klíčové kompetence žáků.

Jasně vymezení využití disponibilních hodin:

Požadujeme, aby disponibilní hodiny byly v revidovaném RVP ZV jasně vymezeny, racionalizován jejich počet a jejich obsahová náplň ukotvena v souladu s očekávanými výstupy. Takové opatření zajistí, že tyto hodiny nebudou sloužit jako pouhé „záplaty“ na základní kurikulum, ale budou efektivně využity k rozšíření vzdělávací nabídky škol.

Posun termínu dokončení modelových ŠVP

Vzhledem k tomu, že Národní pedagogický institut ČR výrazně zkrátil časový prostor na tvorbu modelových ŠVP, žádáme o prodloužení termínu dokončení těchto dokumentů. Současný časový rámec neumožňuje odborné zpracování potřebné kvality a brání participaci odborné i školské veřejnosti na tvorbě těchto klíčových materiálů.

Transparentní vedení procesu revize

Žádáme, aby celý proces revize RVP ZV probíhal transparentně, s dostatečnou participací odborných skupin, pedagogické veřejnosti a školských organizací. Klíčová rozhodnutí by měla být projednávána na úrovni veřejné odborné diskuse a opřena o relevantní data, včetně zkušeností a návrhů odborníků.

Vyzýváme Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR a vedení Národního pedagogického institutu ČR k zásadnímu přehodnocení výše uvedených bodů, které by mohly mít devastující dopad na vzdělávací systém v České republice a jeho kvalitu.

S úctou a vírou v nalezení konstruktivního řešení,

Doc. RNDr. Pavel Chromý, Ph.D.

prezident

Česká geografická společnost